

TÜRKİYE'DE KÜRTAJIN ETİK AÇIDAN İNCELENMESİ

AN ETHICAL REVIEW ON ABORTION IN TURKEY

Bilgehan ARİFOĞLU*

Özet: Bu makalenin amacı nesnel yoldan kürtaj konusunun incelenmesinden ziyade yasalar ve yasa koyucuların kadının özelindeki bir durumu ne kadar sınırlayabilecekleri ve kadın vücudunun özgürlüğünün ceninin yaşam hakkından üstün olup olmadığını incelemektir. Türkiye’de kürtajın yasaklanmasının istenmesinin, paternalist bir devlet yaklaşımını gösterdiği ve yasa koyucuların neredeyse tamamının erkek olduğu bir toplumda, kürtaj ile ilgili olan kadının vücutsal ve tercihsel özgürlüğüne sınırlar koymada meşruiyet kazanıp kazanmadıkları soruları incelenmiştir. Kürtajın “faydacılık” temeline dayandırılarak yasaklanması istemi ayrıca “faydacılık” unsurunun tartışmaya açılmasını gerektirmiştir. Son olarak bu kısımda “cinsel saldırı sonucu hamile bırakılan” ve “herhangi bir sebeple hayatının hiçbir anında çocuk yapmak istemeyen kadın” örnekleri ile bu olguların, faydacılık konusunda ne kadar etkin olduğu tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kürtaj, Yasa Koyucu, Özgürlük, Cenin, Yaşam Hakkı, Tecavüz, Etik ve Ahlak

Abstract: The purpose of this article is not to examine the subject of abortion objectively, but to examine how laws and legislators can limit a situation specific to women and whether the freedom of the female body is superior to the fetus’s right to life.

In Turkey, where the paternalistic state approach and the life in a society in which almost all lawmakers are men, the legitimacy of putting limits on a bodily and preferential freedom of women, who are akin to abortion, were investigated. The request to ban abortion based on ‘utilitarianism’ also required the ‘utilitarianism’ element to be discussed.

Finally, in this section, the effectiveness of these cases on utilitarianism is discussed with the examples of “women who have become pregnant as a result of sexual assault” and “women who do not want to have children at any time for any reason”.

Keywords: Abortion, Legislators, Freedom, Fetus, Right to Live, Rape, Ethics and Moral

* Stj. Av., bilgehanarifoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6945-6781, Makalenin Gönderim Tarihi: 30.03.2020, Kabul Tarihi: 30.03.2020

1. Giriş

İstenmeyen veya yasaklar ya da imkânsızlıklar nedeniyle sonlandırılmayan hamilelik, kadının özgürlüğünü kısıtlayan, fizyolojik ve psikolojik sağlığı üzerinde ciddi bir yük oluşturan, sadece dokuz ay değil yıllar boyunca kadını çocuk bakımı sorumluluğunun altına sokan ve kadının bütün hayatını etkileyen bir durumdur.¹ Önlem alınsa dahi istenmeyen gebelik günümüzde birçok kadının başına gelebilmektedir. Kürtaj meselesi hukuk, felsefe ve etik açısından incelenmesi gereken bir mevzudur. Genelde “hakların yarışması” olarak adlandırılan, kadının özgürlüğünün ceninin yaşam hakkından üstün olduğu görüşü, gelişmiş ülkelerde benimsenmektedir. Dolayısıyla bu tip gelişmiş ülkelerde kürtaj hakkı, bireyin en doğal hakkı olarak görülmekte ve kadının bu aşamada tercihinin özgür olması sağlanmaktadır. Kürtaj tartışmalarında en çok dile getirilen görüşler, kürtajın masum bir bireyin hayatına son verdiğini kabul ederek gebeliğin ilk aşamasından itibaren etik açıdan yanlış olduğunu savunan kürtaj karşıtı görüşler ile kadının bedeni üzerindeki hakkına dayanarak kadının gebe kalma-ya ve anne olmaya zorlanamayacağını, geleceğini belirleme hakkının sadece kendisine ait olduğunu savunan kürtaj yanlısı görüşlerdir. Bu anlamda kürtaj tartışmalarının çoğunlukla hak temelli yaklaşımlarca ele alındığı görülmektedir.² Ünlü kemancı örneğinde de olduğu gibi başkasına yardım etmeyi reddetme hakkı ve kendisinin istemediği bir duruma yükümlü olamayacağı, tıbbi müdahalenin reddi ya da zara- ra katlanmama özgürlüğünün varlığını kürtaj açısından incelemek önemlidir. Bu makalede sorgulayacağımız konu, ceninin ne zaman birey sayılıp birey sayılmayacağı ile kanunda öngörülmüş olsa dahi doktrinde tartışmalı olan kürtajı, salt birey açısından hiçbir şekilde kabul etmeme veya bu ahlaki ve manevi olguya inanmama özgürlüğümüzün, kürtajın yasaklanmasının hangi “üstün yararı” gözeteyeceği varsayımında kabul edilebilir olacağı, yasa koyucuların hangi hukuki gerekçeye dayanarak kürtajın yasaklanmasını istedikleri ve neredeyse tamamı erkek olan yasa koyucuların kadının vücudu hakkında karar vermeye ne kadar etkili oldukları konularıdır.

¹ İçten Keskin, Amerika ve Türkiye’de Kürtaj Politikaları ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, Temmuz 2014.

² Didem Gediz Gelegen, “Kürtaj: Cinayet Süsü Verilmiş Bir İntihar mı?”, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, Cilt 3, Sayı 1, 2011, s.65, <http://cins.ankara.edu.tr/20111.html> (26 Nisan 2013.)

2. Kürtaj ve Etik-Faydacılık

Temelleri Eski Çağ'daki hazcılık görüşlerine kadar uzanan faydacılık yaklaşımının tarihsel gelişimine bakıldığında, 18. yüzyılda Jeremy Bentham tarafından sistemli bir teori şeklinde ortaya konulduğu ve 19. yüzyılda John Stuart Mill tarafından geliştirildiği görülmektedir. Çağdaş etik tartışmalarda ise klasik faydacılar olarak adlandırılan Bentham ve Mill'in görüşlerinin yeniden yorumlanması ile oluşturulan faydacılık yorumları geniş yer bulmaktadır.³ Klasik faydacılardan itibaren faydacılığın bütün yorumlarında değişmeden savunulan temel varsayımın fayda ilkesinin nihai amaç olarak benimsenmesi olduğu söylenebilir. En fazla sayıda insanın en büyük miktarda mutluluğu (greatest happiness of the greatest number) olarak ifade edilen fayda ilkesini esas almak, faydacı teorilerin ortak noktasını teşkil eder. Bununla birlikte en fazla mutluluk kavramının içeriği açıklanırken faydacı teoriler birbirlerinden ayrılmakta ve "hazza ulaşma", "bireysel tercihlerin tatmin edilmesi" veya "ruhsal tatmin" gibi farklı kavramlarla mutluluğun içeriğini belirleme yoluna gitmektedirler.⁴ Uygulamalı etik (applied ethics), kuramsal tartışmalar yerine günlük yaşamda karşılaşılan ve çoğunlukla çağın bilimsel, teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişmelerinin sonucu olarak ortaya çıkan etik sorunları merkeze alan çalışmalara verilen kavramdır. Öne çıkan uygulamalı etik alanları arasında biyoetik, çevre etiği, siyaset etiği, iş etikleri ve basın etiği sayılabilir.⁵ Uygulamalı etiğin altında yer aldığı kabul edilen biyoetik, felsefe, tıp, hukuk, ekonomi ve benzeri alanlardan aldığı katkılarla disiplinler arası bir çalışma alanı olarak görülmekte⁶ ve etik ile canlılık bilimlerinin kesişme kümesini temsil etmektedir.⁷

Biyoetik alanı konularına göre klinik etik, kuramsal biyoetik, çevre etiği, sağlık etiği gibi alt alanlara ayrılmaktadır.⁸ Biyoetik problemler

³ Sercan Gürler, *Ahlâk ve Adalet: Çağdaş Ahlâk Felsefesi ve Adalet Sorunu*, Legal Kitabevi (2007).

⁴ Şule Şahin Ceylan, "Nesiller Arası Adaletle Faydacı Yaklaşım", *AÜHFD*, Cilt 61, Sayı 2, 2012, s.768.

⁵ Oğuz ve diğ., "Uygulamalı Etik", s. 245.

⁶ Helga Kushe and Peter Singer, "What is Bioethics? A Historical Introduction", *A Companion to Bioethics*, Helga Kushe and Peter Singer (Ed.), Wiley-Blackwell, Second Edition, Oxford UK 2009, s.10.

⁷ Oğuz ve diğ., "Biyoetik" başlığı, s.35.

⁸ Oğuz ve diğ., "Biyoetik" başlığı, s.36

genel olarak, yaşamın başlangıcına ilişkin problemler (kürtaj problemi gibi), yaşamın sona ermesine ilişkin problemler (ötanazi gibi) ve tıbbi araştırmalar ve tedavilere ilişkin problemler (tıbbi deneyler, organ nakli) şeklinde üç başlık altında toplanmaktadır.⁹

Kürtajın masum bir insanın hayatına son verdiğini kabul ederek gebeliğin ilk aşamasından itibaren etik açıdan yanlış olduğunu savunan görüşlerin yanında, gebe kadının tercihine bağlı olarak gebeliğinin her aşamasında kürtaja etik açıdan izin verilebileceğini savunan görüşler de bulunmaktadır. Etik bir problem olarak kürtaj, embriyo veya fetüsün ahlâki statüsü,¹⁰ insan ve kişi kavramları, yaşama hakkı, kadının özerkliği, kadının insan hakları, cinsellik, üreme sağlığı ve gebe kadın ile fetüsün menfaatleri arasındaki çatışma gibi birbirinden farklı kapsamlarda ele alınmaktadır.¹¹ Bunun dışında kürtaj tartışmalarının içeriğini etkileyecek nitelikte gebeliğe dair bazı özel durumlar da tartışmalarda ayrıca göz önünde bulundurulmaktadır. Örneğin gebelik nedeniyle kadının yaşamının tehlikeye girmesi veya sağlığının bozulması hallerinde, fetüsün ağır bir hastalıkla veya özürlü olarak doğacak olması durumlarında, tecavüz sonucu gerçekleşen gebeliklerde ve temyiz kudretine sahip olmayanların veya küçüklerin gebeliğinde, kürtajın etik açıdan uygun olup olmadığı tartışması, bu durumların özelliğine göre ayrı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Kürtaj, gebeliğin isteğe bağlı sonlandırılması, gebeliğin tedavi amacıyla sonlandırılması ve gebeliğin seçici olarak sonlandırılması şeklinde üç başlık altında incelenebilir. İsteğe bağlı kürtaj, kişisel ve sosyal nedenlerle fetüsün yaşamının sonlandırılmasına ilişkin olarak ilgili kişinin veya kişilerin kendi istekleri sonucunda karar vermeleriyle yapılan kürtajdır ve etik açıdan en çok tartışılan kürtajın bu türüdür.¹² Kürtaja, gebe kadının tedavisi ama-

⁹ “Applied Ethics” başlığı, Internet Encyclopedia of Philosophy, <http://www.iep.utm.edu/ap-ethic/> (12 Ocak 2013).

¹⁰ Rahim içinde kadının yumurtası ve erkeğin sperminin birleşmesiyle döllenme meydana gelmekte ve döllenmenin gerçekleşmesinden 8. haftanın sonuna kadar olan dönemde şekillenen oluşum “embriyo”, 8. haftadan itibaren ise “fetüs” olarak adlandırılmaktadır. (Görkey, s.87.) Etik bir problem olarak kürtaj çoğunlukla 8. haftadan sonra fetüsle ilgili olarak ortaya çıktığından ve fetüse ilişkin açıklamalar büyük ölçüde embriyoyu da kapsayıcı nitelikte olduğundan çalışmamızda fetüs terimi kullanılmıştır.

¹¹ “Abortion” başlığı, Internet Encyclopedia of Philosophy, <http://www.iep.utm.edu/abortion/> (12 Ocak 2013).

¹² Oğuz ve diğ., “Gebeliğin İsteğe Bağlı Sonlandırılması” başlığı, s.103

cıyla da başvurulabilmektedir. Tedavi amacıyla yapılan kürtaj, kadının gebeliğini sürdürmesine engel hastalıkları nedeniyle veya gebeliğin kadının sağlığını tehdit ettiği durumlarda yapılan müdahaledir. Gebe kadının yaşamını kurtarmak için tedavi amacıyla kürtaja başvurulması, birkaç radikal görüş dışında etiğe uygun olarak kabul edilmektedir. Ancak annenin sağlığının yaşamsal olmayacak şekilde tehlikeye girmesi veya gebeliğin psikolojik sorunlarını arttıracak olması halleri halen tartışmalı konular arasındadır.¹³ Seçici olarak yapılan kürtaj ise fetüste var olan veya var olma olasılığı bulunan herhangi bir kusur nedeniyle yapılan kürtajdır.¹⁴ Bununla bağlantılı olarak fetüsün hangi özelliklerinin kusur olarak görüleceği ve kürtajda hangi gerekçelerin etik açıdan kabul edilebilir olduğu sorusu gündeme gelmektedir. Gerekçeleri bakımından kürtaj ele alındığında, kültürel nedenlerle erkek çocukların daha çok önemsenmesinin veya daha önce doğan çocukların tümünün aynı cinsiyeti taşımasının bazı ebeveynler için kürtaj gerekçesi olabildiği görülmektedir. Bu kapsamda fetüsün cinsiyeti gerekçesiyle kürtaja başvurma etik açıdan uygun kabul edilip edilmeyeceği sorusu, konunun farklı bir yönünü ortaya çıkarır. Kürtajın doğum kontrol yöntemi olarak algılanarak bu amaçla kullanılması da gerekçeleri bakımından kürtajın değerlendirilmesinde ele alınan konulardandır.¹⁵

Bizim konumuz rızası dışında çocuk düşürme veya düşürtmekten ziyade, rıza dahilinde yapılacak müdahalelerde öngörülen suçlar ve genel olarak kürtajın yasaklanmak istenmesi üzerinedir. Bu yüzden bu suç tipiyle ilk karşılaştığımız durum “*gebelik süresinin on haftayı geçmiş*” olduğu durumlardır. Türk Ceza Kanunu burada çocuk düşürme ile düşürtme arasında bir ayrıma gitmiştir. Dolayısıyla kadının kendisinin gebeliği sonlandırdığı durumun kanunda nasıl işlendiğinin ayrıca incelenmesi gerekir.

3. TCK’da Çocuk Düşürme

Çocuk düşürme ile ilgili olarak Türk Ceza Kanunu, 100. maddede, “Gebelik süresi *on haftadan fazla* olan kadının çocuğunu isteyerek

¹³ Görkey Ş. “Gebeliğin Sonlandırılmasında Karşılaşılan Etik Sorunlar.” In: Hatemi H, Doğan H, editörler. Medikal Etik. İstanbul: Yüce Yayınları; 2001. p.80-109

¹⁴ Oğuz ve diğ., “Gebeliğin Seçici Olarak Sonlandırılması” başlığı, s.105.

¹⁵ Görkey, s. 94

düşürmesi hâlinde, bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hük-
molunur” şeklinde bir hükme yer vermiştir. Hamileliğin 10 haftası ta-
mamlandığında bebeğinin bütün yaşamsal organları da oluşmaya baş-
lar. Yani artık embriyonik dönemin sonu, fetal dönemin başlangıcıdır.
Dolayısıyla otoriteler bu kısımdan sonra ceninin ahlaki ve etik açıdan
birey olarak sayılacağını ve bundan kaynaklanan düşürme veya dü-
şürtme olgularının suç olarak sayılacağını belirtmiştir. Fakat bu konu-
da Elisabeth Porter; “Kişi olmak döllenme ile mi başlar, beyin yaşamı
ile mi, hareketlenme ile mi, akciğer gelişimi ile mi, doğumla mı, ka-
rakter ya da rasyonel seçim yetisi ile mi?” diye haklı bir sormaktadır.
Bir görüş, beyin ölümü hayatın bitimi olarak görüldüğüne göre beyin
yaşamı da kişi olmanın başlangıcı olmalıdır şeklinde bir savunma yap-
maktadır. Bir başka görüşe göre ise, kişi olmak kendi varlığına dair
bilinç sahibi olmayı gerektirir. Bu argüman yeni doğmuş bebeklerin
dahi kişi olmadığı ve bizim sahip olduğumuz gibi bir yaşama hakkına
sahip olmadıkları sonucuna gelmektedir.¹⁶

Kişi olmanın ne zaman oluşacağı doktrinde hala tartışılan bir ko-
nudur çünkü kadının karnındaki ceninin bir birey olarak kabul edilme-
si ve bunun kanunda tanımlanarak onuncu haftadan sonra yapılacak
düşürmelerin suça bağlanmış olması çok keskin ve radikal bir sonuç
olarak gözüktür. Sonuçta ceninin gerçekten de hangi anda hayatta ol-
duğu durumu metafiziksel ve etik bilgilerle yorumlandığından dolayı
pozitif hukuk bağlamında bu bilgilerle yargıda bulunmak mantıklı gö-
zükmemektedir. Fakat bu tartışmaya geçmeden evvel, kadının rızası
dışında gebe kaldığı durumlarda ne gibi problemlerin oluştuğunu da
ayrıca incelememiz gerekir.

4. İstenç Dışı Gebelikler ve Özgürlük

İstenç dışı gebelik 4 farklı şekilde ortaya çıkar. Bunların birincisi
“cinsel saldırıya maruz kalan kadının rıza ve istenç dışı gebe kalması”,
bir diğeri ise “cinsel birleşme rıza dahilinde olsa bile yeterince önlem
alınmamasından kaynaklanan” durumdur. Üçüncü ihtimal ise “bilinç-
sizlikten kaynaklanan istenç dışı gebelik” ve son ihtimal ise “yeterince
korunulduğunda dahi istenç dışı gebe kalabilme ihtimalinin gerçek-
leştiği” durumlardır.

¹⁶ İçten Keskin, Amerika ve Türkiye’de Kürtaj Politikaları ve Feminizm Üzerine Kar-
şılaştırmalı Bir Analiz, Temmuz 2014.

Cinsel saldırıya maruz kalan birey, rızası dışında gebe kaldığında ve kürtajın yasaklandığını ve suç olması ihtimalinde ceninin yaşam hakkının kadın vücudunun özgürlüğünün ve kadının tercihinin üstüne çıktığını görmekteyiz. Bu durumun, hakların yarışması bağlamında doğru olup olmadığı tartışmalıdır. Çünkü kadın rızası haricinde cinsel saldırıya uğramakta ve bu çirkin olay sonucunda gebe kalmaktadır. Üstüne kürtajın yasaklandığı ihtimalde, bu bir kadının hayatının büyük bir kısmının kanun koyucu tarafından çocuğa bakmakla yükümlü tutması sebebiyle elinden alındığının göstergesi olabilmektedir. Sonuç olarak kadın, yukarıda bahsettiğimiz üzere sadece 9 aylık bir hamilelik süreci ile değil, yıllar boyu onu belirli yükümlülük altına sokacak olan çocuğa bakma yükümlülüğü ile karşı karşıya kalmaktadır.

Bir diğer durum ise az önce bahsettiğimiz gibi cinsel isteğin rıza dahilinde olması halinde dahi yeterince korunabilmenin öneminin farkına varılmaması sonucu bilinçsizlikten kaynaklanan istenç dışı gebelik durumudur. Bu durum pratikte 18 yaşından küçüklerde yahut anlık madde veya alkol gibi bilinci uyuşturan durumlarda olmalarından ya da gerçekten hamilelik önleme adına korunma yöntemleri ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan bireyler tarafından karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü ve son durum ise korunma bilinci olsa dahi istenç dışı gebelik mevzusudur. Doğum kontrol yöntemleri günümüzde bile mükemmel olmadığından, doğum kontrol yöntemlerinin başarısız olma oranları ve doğum kontrol yöntemi kullanımında hata yapma payı hesaplandığında her yıl dünya genelinde 33 milyon kadının korunduğu halde hamile kaldığı tahmin edilmektedir.¹⁷ Bu durumlarda da temel olarak bir “rıza” olgusundan bahsedemeyeceğimiz için kürtajın bu tip durumlarda yasaklanması yine haklar yarışması kapsamında kadın hakkını ihlal eden bir olgu olarak karşımıza çıkabilir.

Anlık yapılan bir hata veya kadına zorla cinsel saldırıda bulunduğu durumlarda, kadının özgürlüğü bağlamında onun çocuğa bakma yükümlülüğü, düzenli ilaçlar alma ve testlere gitme zorunluluğu, belirli aksiyonları ve aktiviteleri yapamama durumu gibi durumlar, kadının hayatının hiçbir anında çocuk bakmak veya büyütme iste-meyeceği ve hatta aşırı bir örnekle belki de geleneksel veya kültürel

¹⁷ WHO, Safe Abortion: Technical And Policy Guidance For Health Systems, (2012), 23. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70914/1/9789241548434_eng.pdf?ua=1 [19.06.2014]

olarak çocuk yapmanın günah olduğu bir aile kültüründen geldiği gibi farazi durumlarda, istemediği bir şey için kadını bu yükümlülüğe mahkum etmek anlamına gelir. Dolayısıyla etik ve ahlaki perspektiften bakıldığında, kadının vücudunun üstünlüğü ceninin vücudu ve yaşam hakkından önce gelmesi bu tip durumlar için daha mantıklı görülmektedir. Tüm bu konularda aslında çıkarım hep aynıdır. Kadın, burada cenini vücudunda yaşatan olduğu ve ceninin hayatta kalabilme ihtimalinin sadece kendisine bağlı olduğu bu tarz durumlarda, zorla bir “şeyi” vücudunda taşıyarak yaşatmaya zorlanamayacağı görüşü baskın gelmektedir. Bu konuyla ilgili Thomson ve kemancı örneğini de vermemiz gerekir. Thomson, aşağıdaki pasajı cenini vücudunda taşımak zorunda olan bir kadını betimleyerek açıklamak istemiştir.

“Bir sabah uyandığınızda kendinizi kemancı ile sırt sırta buluyorsunuz. Bilinci kapalı ünlü bir kemancı yatakta yatıyor. Müzik Aşıkları Derneği ise bir tek siz o vücuda uyumlusunuz diye sizi kaçırtıyor. Dolaşım sistemlerinizi birbirine bağlıyor ve size şunu diyorlar: ‘Bakın üzgünüz, Müzik Aşıkları Derneği size bunu yapmamalıydı ve eğer böyle bir şeyi yapacaklarını bilseydik kesinlikle izin vermezdik. Fakat yapmışlar ve kemancının yaşamı size bağlı. Bağlantıyı kesmek onun ölmesi demek. Fakat üzülmeyin bu sadece 9 ay sürecek’. Törel açıdan bu durumu kabul etmek zorunda mısınız? Ya 9 ay değil de 9 yıl olsaydı?”

Bu pasajda rol alan kemancının fetüs, müzik derneğinin devlet ya da yasalar, okuyucunun da gebe kadın olduğu açıktır. Fakat burada verilmek istenen mesaj, yaşama hakkı ile yaşamı devam ettirme hakkının kadının tercihi olması gerektiğidir. Evet, gerçekten de buna katlanıp 9 ay boyunca kemancıyı hayatta tutabilirsiniz. Fakat bu en fazla sizi bir iyilik meleği yapar. Ancak sizin burada gerçekten -ceninin- yaşamını devam ettirmeme hakkına sahip olmanız, hakların yarışı kapsamında makul kabul edilebilmelidir. Ayrıca McKinnon, korunmadığı için hamile kalan kadınların sorumsuzlukla suçlanamayacağını ve bundan ötürü cezalandırılmayacağı çünkü içinde yaşadığımız cinsiyetçi toplumda kadınların korunma ve cinsellik konusunda özgürce seçim yapmadığını, partnerlerinin baskısı altında olduklarını, bazen “hayır” deme ya da korunmayı önerme gücünü bulamadıklarını konuya farklı bir bakış açısı getirmek adına söylemektedir.¹⁸

¹⁸ Catharine MacKinnon, Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru, çev. Türkân Yöney, Sabir Yücesoy (İstanbul: Metis Yayınları, 2003), 214.

Peki Türkiye’de otoriteler kürtaj konusu hakkında nasıl bir yol takip etmektedir?

5. Devlet ve Kürtaj Yaklaşımı

Cumhuriyet döneminde nüfus politikaları açısından üç dönem göze çarpmaktadır ve kürtaj politikaları da nüfus politikalarındaki bu değişiklikler doğrultusunda belirlenmiştir. Bu dönemlerden ilki Osmanlı’da başlayan güçlü nüfus isteğinin devamı niteliğinde olan pro-natalist dönemdir. İkincisi 1950’lerden itibaren endişe yaratmaya başlayan yüksek nüfus artışının kontrol altına alınmaya çalışıldığı anti-natalist dönemdir. Anti-natalist politikalar 1965 yılından itibaren etkin bir şekil de uygulanmaya başlandığı için bu dönemin 1965’te başladığı kabul edilmiştir. Üçüncü olarak nüfus artış hızının ideal olarak kabul edilenin altına inmesiyle, mevcut yönetim dönemine denk gelen ikinci bir pro-natalist dönem görülmektedir.¹⁹

2001’den önce kürtajı doğru bulanların oranı annenin hayatının tehlikeye girmesi durumunda %83, bebeğin sakat doğma ihtimalinin yüksek olması durumunda %76, annenin evli olmaması durumunda %65, evli çiftin daha fazla çocuk istememesi durumunda %61 idi. 2001’de yapılan araştırmaya göre ise annenin evli olmaması durumunda kürtajı uygun bulanların oranı %44’e, daha fazla çocuk istememe durumunda uygun bulanların oranı %41’e düşmüştü. 2008 yılına gelindiğinde bu değerler daha da düşmüş, annenin evli olmaması durumunda %33, evli çiftin çocuk istememesi durumunda %29’a inmişti.²⁰ Bu sonuçlar bize Türkiye’de muhafazakarlaşan bir toplumun kadın ve hakları ve dolayısıyla kürtaj konusundaki bakış açısının negatif yönde ilerlediğini göstermektedir.

Mevcut otoritelerin kürtaja karşı çıkmasının ardındaki asıl nede- nin cenin hakları değil, nüfus kontrolü olduğunun bir diğer göstergesi de tüp bebek konusunda verdikleri destektir. Amerika’daki pro-life hareketi, tüp bebek yöntemine birden fazla cenin üretilip sadece biri-

¹⁹ İçten Keskin, Amerika ve Türkiye’de Kürtaj Politikaları ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, Temmuz 2014, s.55.

²⁰ Yılmaz Esmer, “Kürtaj Konusunda Türk ve Dünya Kamuoyu”, <http://betam.bahcesehir.edu.tr/tr/2012/05/kurtaj-konusunda-turk-ve-avrupa-kamuoyu-1990-2011/> [25.06.2014].

nin kullanılıp diğerlerinin yok edilmesi nedeniyle karşı çıkmaktayken, Türkiye’de kendisini cenin hakları savunucusu olarak tanımlayan çevreler bu konuya değinmemiştir ve mevcut otoriteler tüp bebek hizmetine verdiği desteği gururla anlatmaya devam etmiştir.²¹

Görüldüğü üzere devletin nüfus koruma veya artırma politikaları, kadınların -hangi koşullara maruz kalmış olurlarsa olsunlar- vücut özgürlüklerinden daha önce gelmekte ve bu nedenden dolayı kürtajı yasaklama girişiminde bulunulmaya çalışıldığı söylenebilir. Devletin genç nüfusu artırmasının isteği ve sonucu olarak, kadınlar birer çocuk doğurma makineleri olarak düşünülmekte ve yukarıda bahsettiğimiz üzere, cinsel saldırıya maruz kalmış kadının bile cenini doğurmak zorunda olduğu bir dünyaya sürüklemektedir. Hal böyle olunca devletin bireylere neyin iyi neyin kötü olduğunu gösterdiği ve kötü şeyleri yasakladığı bir “baba” tavrı sergileyen paternal²² bir sistem uygulamaya çalıştığı bu tarz durumlarda, bireylerin salt özgürlüğü de baba rolü oynayan ve ahlaki önerilerde bulunan devlet tarafından kısıtlanmaktadır.

Olaya meşruiyet açısından yaklaşılacak olunursa, şöyle ki, neredede toplum varsa orada hukuk vardır ve devlet vardır. Bireyler devleti oluşturur. Yasaları oluşturan kişilerde tıpkı herkes gibi bir insan topluluğundan ibarettir. Hal böyle olunca bazı yasalar -kürtaj örneğinde olduğu gibi- metafiziksel, etik ve ahlaksal çıkarımlar dahilinde oluşturulmaktadır. Bu da yasa koyucu kişilerin yetiştirildiği ahlaki görüşler ve etik anlayışların yasa yapılarak diğer bireylere- dayatılması sonucu oluştuğu anlamına gelmektedir.

Hele ki zaten etik ve ahlak konusunda insanlar yeterince bireysel anlamda özgür değilken, bir de kürtaj meselesinde yasa koyucuların çoğunun erkek olduğu gerçeğini düşündüğümüzde ve kürtajı yasaklamanın “devletin refahı” adına yani nüfus politikasını artırma veya

²¹ İçten Keskin, Amerika ve Türkiye’de Kürtaj Politikaları ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, Temmuz 2014, s.64.

²² Bir yönetim ilişkisi ve beşerî münasebet türü. Yönetim ilişkisi olarak devletin (veya yöneten gücün) bir toplumun veya bir milletin ihtiyaçlarını bir babanın çocuklarının ihtiyaçlarını karşılaması gibi karşılaması veya o milletin hayatını babanın çocuklarının hayatını düzenleyişi gibi düzenlemesi iddia ve girişimi. Bu terim aynı zamanda halkı (veya diğer insanları) çocuklar gibi bir dış otorite ihtiyacı içinde bulunan, aciz ve kendine yetersiz gören tavra işaret etmek için de kullanılır.

gençleştirme adına bu kararı verdikleri durumun ne kadar meşru ya da iyi yahut kötü olduğunu sorgulamamız gerekir. İşte bu durumda faydacılık konusu karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten kürtaşı yasaklamak, bireysel anlamda bu konuda mustarip olan belirli bir kitleye zarar verirken, tüm insanların salt ve nihai mutluluğunu hangi gerekçeyle artırabilir ve gerçekten de pratikte, zarara uğrayan bireyler bundan ne kadar faydalanabilir? Çünkü faydacılığın temelinde en yüksek miktardaki kişi için en iyi olan şeyin yapılması önceliklidir. Dolayısıyla faydacılık kavramı altına sığınarak toplumsal bir fayda için kürtaşın yasaklanması, hangi topluluğun faydasına hizmet ettiği konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır.

Türkiye’de şu anda uygulanan kürtaş sistemine bakıldığında yasa anlamında serbest fakat uygulamada kontrol altında kısıtlı olduğunu göstermektedir. Örneğin Sendika.org’un haberine göre Çorum’da özel veya devlet, hiçbir hastane indikasyon dışı hallerde kürtaş yapmayı kabul etmemektedir.²³ Yasal bir düzenleme yapılmaksızın kürtaş uygulamalarının engelleme konusunda en tepki çeken adım kürtaşı Medula sisteminden kaldırıp devlet hastanelerinde uygulanamaz hale getirmek olmuştur. Türk Jinekoloji Derneği’nin dikkat çektiği uygulamaya göre Genel Sağlık Sigortası ile sağlık tesisleri arasında, hizmetlerin ödenmesini sağlamak için oluşturulmuş Medula sisteminde kürtaş için kullanılan “tıbbi tahliye kodunun” kaldırılmasıyla devlet hastanelerinde jinekologlar on haftalık yasal süreye rağmen kürtaş yapamamaktadır. Türk Jinekoloji Derneği bu durumu kürtaşın gizlice yasaklanması olarak yorumlamıştı.²⁴ Bu açıdan atılan adımların politik bir yasaklama çabası içerisinde olduğu söylenebilir.

6. Sonuç

Türkiye’de kürtaş meselesinin uzun süre tartışmaya konu olabileceği ve statükoda muhafazakarlaşan, geleneklere ve göreneklere bağlı yetişen bir toplumun olası kürtaş meselesinde kürtaşın yasaklanması

²³ Sendika.Org, “Çorum’da kürtaş yapan hastane yok: “O işi yapmadan önce düşün-
ecektiniz”” <http://www.sendika.org/2013/04/corumda-kurtaj-yapan-hastane-yok-o-isi-yapmadan-oncedusunecektiniz/> [17.11.2013].

²⁴ “Türk Jinekoloji Derneği: Kürtaş gizlice yasaklandı”, T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, 11 Mart 2014, <http://t24.com.tr/haber/turk-jinekoloji-dernegi-kurtaj-gizlice-yasaklandi/253143> [28.04.2014].

konusunda fikir birliğine sahip olabilecekleri görülmektedir. Halkın bu konuda çoğu zaman geleneksel çekirdek aile düşünümü bakış açısıyla olaylara yaklaştıkları kabul edildiğinde, konunun haklar bağlamında tartışılması ve epistemolojik olarak ceninin ne zaman ve nasıl kişi sayılacağı, fetüsün ahlaki statüsü, kadının vücudunda kadının rızası dışında ve hayatı boyunca etkileneceği gebelik sürecini kendi isteğiyle sonlandırmaması gerektiği düşüncesi gibi hala tartışılmakta olan konularla pek yakından ilgilenmeyecekleri düşünülebilir. Bu bağlamda da sadece gelenek ve göreneklere yahut dini inançlara yönelik çıkarımlar sonucu kürtaj meselesine sıcak bakmayan toplumun, bunu saf bir faydacılık meselesi olarak görmektense bireysel bazda kendi manevi inançları dahilinde tartacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu meselede faydacılık anlamında bir beklenti içerisine girmek de mantıksızdır. Yöneten sınıf, tamamen kendi etik ve ahlaki değerlerini gözeterek yasalar oluşturma niyetindedir. Böylece yukarıda açıkladığımız sebeplerden ötürü gebe kalan kadınların yaşayacağı zorluklar için herhangi bir iyileştirme adımı atılmadığı gibi topluma neyin iyi ya da neyin kötü olduğunu dayatma çabası içerisinde olan yasa koyucuların, yukarıda açıklamasını yaptığımız paternalist bir sisteme doğru evrildiğinden söz edebiliriz.

Kaynakça

Makale ve Kitaplar

- İçten Keskin, Amerika ve Türkiye’de Kürtaj Politikaları ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2014.
- Didem Gediz Gelegen, “Kürtaj: Cinayet Süsü Verilmiş Bir İntihar mı?”, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, Cilt 3, Sayı 1, 2011, s.65, <http://cins.ankara.edu.tr/20111.html> (26 Nisan 2013.)
- Sercan Gürler, Ahlâk ve Adalet: Çağdaş Ahlâk Felsefesi ve Adalet Sorunu, Legal Kitabevi (2007).
- Şule Şahin Ceylan, “Nesiller Arası Adaletle Faydacı Yaklaşım”, *AÜHFD*, Cilt 61, Sayı 2, 2012, s.768.
- Oğuz ve diğ., “Biyotetik Terimleri Sözlüğü”, Türkiye Felsefe Kurumu, 2005.
- Helga Kushe ve Peter Singer, “What Is Bioethics? A Historical Introduction”, *A Companion to Bioethics*, Helga Kushe and Peter Singer (Ed.), Wiley-Blackwell, İkinci Baskı, Oxford UK 2009, s.10.
- Görkey Ş. Gebeliğin Sonlandırılmasında Karşılaşılan Etik Sorunlar. In: Hatemi H, Doğan H, editörler. *Medikal Etik*. İstanbul: Yüce Yayınları; 2001.

Catharine MacKinnon, *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*, çev. Türkân Yöney, Sabir Yücesoy (İstanbul: Metis Yayınları, 2003), 214.

İnternet Erişimleri

“Applied Ethics” başlığı, Internet Encyclopedia of Philosophy, <http://www.iep.utm.edu/ap-ethic/> (12 Ocak 2013).

“Abortion” başlığı, Internet Encyclopedia of Philosophy, <http://www.iep.utm.edu/abortion/> (12 Ocak 2013)

WHO, *Safe Abortion: Technical And Policy Guidance For Health Systems*, (2012), 23. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/70914/1/9789241548434_eng.pdf?ua=1 [19.06.2014]

Yılmaz Esmer, “Kürtaj Konusunda Türk ve Dünya Kamuoyu”, <http://betam.bahcesehir.edu.tr/tr/2012/05/kurtaj-konusunda-turk-ve-avrupa-kamuoyu-1990-2011/> [25.06.2014].

Sendika.Org, “Çorum’da kürtaj yapan hastane yok: “O işi yapmadan önce düşünecektiniz” <http://www.sendika.org/2013/04/corumda-kurtaj-yapan-hastane-yok-o-isi-yapmadan-oncedusunecektiniz/> [17.11.2013].

“Türk Jinekoloji Derneği: Kürtaj gizlice yasaklandı”, T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, 11 Mart 2014, <http://t24.com.tr/haber/turk-jinekoloji-dernegi-kurtaj-gizlice-yasaklandi/253143> [28.04.2014].

